

demokratiet og Arbejderbevægelsen er ganske uansvarlige for, til at lave Panik, de, som opererede med Brandes' vestindiske Dementi, hvor bliver de alle dyppet i deres eget Fedt! Og hvor er det tilfredsstillende at opleve; det er en Gudstjeneste i Gudinden Nemesis' Tempel, det fylder en med Lyst til at leve — man kan tidt blive trist nok; det er svært at opretholde sin Optimisme under Krigen og efter Krigen — at dog saadant noget kan ske en Gang imellem, som det nu sker i det totale og i den lille Enkelthed. Hvordan opererer de nu med Løgn! En Nødløgn, som selv Biskop Martensen havde erklæret berettiget, naar man tog den mandigt, den opererer de nu med, den er berettiget, naar man tager den umandigt. Det er tilfredsstillende at være Vidne til det, og jeg kan ikke nægte, at jeg kunde ønske, at Slutresultatet snart maatte komme deraf, Hykleiets Apoteose gennem hele dette Systems Undergang. Jeg tror for øvrigt ogsaa, at det for hele vort Erhvervsliv vil være farligt at gaa videre, fordi jeg ikke har Tro eller Tillid til denne Regerings loyale Gennemførelse af den Politik, som Folketingets Flertal i Gaar har opfordret til at føre.

Det ærede Medlem Hr. Rode — og dermed skal jeg slutte — sagde et Par Ord om det fremtidige Samarbejde mellem hans Parti og vort, hvori Ordene demokratisk og socialistisk var de bærende. Jeg synes ikke, det er en rigtig Opstilling. Mellem demokratisk og socialistisk er der, efter min Opfattelse, ikke nogen Modsætning. Jeg henholder mig der til, hvad vort Partis Formand i Gaar, jeg synes saa klart og kort, sagde: Vi staar begge paa den demokratiske Udviklings Grund, men efter vor Opfattelse vil der ud af den demokratiske Udvikling gro Socialisme. Efter min Mening maa det demokratiske og den almindelige Valgrets Styre, Folkestyret, naturnødvendigt mere og mere føre i socialistisk Retning. Man vil ikke — og det vil det ærede Medlem Hr. Rode heller ikke — i Længden kunne opretholde, at vi har demokratisk folkeligt Selvstyre, almindelig lige Valgret paa det politiske og kommunale Omraade, men ikke paa det økonomiske. Der er her en Modsigelse, og det Samfund, som vil opretholde den Modsigelse, vil sprænges derved; den Modsigelse maa udløses, det demokratiske, den almindelige Valgrets Idé maa overføres paa det økonomiske. Vi kan ikke have Lønarbejdere gaaende i Samfundet, hvor de er politisk suveræne, de maa ogsaa være det økonomisk, vi kan ikke have økonomiske Slaver, de maa ogsaa være økonomisk frie, man maa give dem Andel i Samfundets

Produktionsmidler; saa kan man være uenig om Vejene og tale om dem og se, hvordan Udviklingen former sig, men det demokratiske maa, hvis det skal gennemføres, som Konsekvens efter min Opfattelse føre til Socialismen.

Hvis det ærede Medlem havde opstillet Kapitalisme og Socialisme, Agrarisme og Socialisme, havde det været Modsætninger — det kunde han selvfølgelig ikke gøre, naar han ikke vil stille sig paa Kapitalismens eller Agrarismens Basis. Hvis han havde sagt Liberalisme og Socialisme eller Individualisme og Socialisme, havde der været historisk Mening deri, skønt Individualisme ret forstaaet ikke strider imod Socialismen. Jeg er personlig af den Opfattelse, at den sande Liberalisme har haft en Mission, hvis kulturelle Resultater i Retning af personlig Frihed og meget andet saa langtfra skal gaa til Grunde, at den netop skal udvikles til Fuldkommenhed gennem Socialismen. Det er en Ting for sig; men det ærede Medlem kan ikke stille Demokrati og Socialisme op som Modsætninger og sige: Her er Demokrati, saa langt gaar vi, men saa snart det bliver til Socialisme, gaar vi ikke med længere; det er en for let Opstilling af Sagen.

Det ærede Medlem anerkendte — og det glæder mig, det maa han ogsaa gøre i Kraft af hele sin Opfattelse —, at Socialdemokratiet har udviklet sig fra sin Barn-domstids noget doktrinære og sekteriske Opfattelse til et stort Folkeparti, et stort socialdemokratisk Folkeparti. Det er rigtigt, jeg sagde Hør! dertil nede fra min Plads. Socialdemokratiet har som alle andre store og varige Bevægelser haft en Udvikling fra en lille Sekt til et stort politisk Parti, til en stor folkelig Bevægelse — og det anerkender det ærede Medlem. Men nu vil jeg bede det ærede Medlem passe paa — et godt Raad fra gamle Venner kan aldrig skade —, at der ikke i hans eget Parti viser sig en modsat Tendens, viser sig om end kun den svageste Tendens til en Tilbageudvikling fra Folkepartiet, det brede, folkelige politiske Parti til Sektvæsen af en eller anden Art. Det radikale Parti skulde nødig — jeg vilde beklage det — blive et, ja, hvad skal vi sige, et Henry George Parti eller en Frihandelsklub eller forvandles tilbage til en Forbudsreligion eller til en Antitobaksforening eller saadant noget. Ja, det sidste tror jeg ikke, der er nogen Fare for, for i saa Fald vilde alle deres Husmænd øjeblikkelig forlade dem, og desuden vilde det ogsaa komme lidt paa tværs af den meget krasse og skarpe Agitation, de fører mod visse Satser i den